

en mindre Stilling, nu skal der paa en Gang være Spørgsmaal om, hvad der er heldigst, at disse Jorder blive fri Ejendom eller at de blive Fæste. Jeg er meget tilbøjelig til at tro, at der er noget i, at det er Folk, der ikke ere Landbrugere, der nu sværme for Fæste, medens vi, der have kendt Fæste i vor Levetid, ere af den Mening, at det skal man i hvert Fald ikke fremtvinge.

Jeg maa nu sige, at dersom Loven blev indskrænket til at gælde store Ejendomme, vilde den kun faa forholdsvis ringe Betydning, det er vel nok kun Halydelen af Landkommunerne, der er saa heldig at have en stor Ejendom indenfor deres Grænser. Jeg har ikke talt dem, men jeg tror ikke, det bliver mere. Lovens Omraade vilde altsaa blive ret begrænset, den vilde utvivlsomt kun faa et lille Virkefelt, og indenfor dette vilde den sandsynligvis mest blive til Fordel for dem, der ere Ejere af de store Gaarde. Det er naturligvis vanskeligt paa Forhaand at sige, hvem der vil tjene og tjene mest. Det ubestridelige ved hele denne Foranstaltning er jo kun, at Staten giver Penge ud. Hvem der derimod faar godt af dem, om det er Besidderne af de store Ejendomme, Mæglerne, der forestaa Omsetningen eller de mindre Ejendomsbesiddere, dem vi her ønske at hjælpe, dem, som ville købe Smaaejendommene, derom vil man sikkert kunne strides. Jeg for mit Vedkommende tror, at det bliver den mindste Part, der kommer ned til dem, som man egentlig har ment skulde have Gavn af Loven. Den højtærede Minister udtalte, at den Jord, Smaafolk faa i Medfør af, hvad man plejer at kalde Husmandsloven, men hvad man i andre Kredse kalder Gaårdmandsloven, bliver for dyr. Jeg tror, den højtærede Minister har Ret deri. Det er jo nemlig gennem denne Lov gjort muligt for Folk, der eje lidt eller intet, at købe, og de Folk ere altid mere dristige i Handel end de, som have noget at tabe. Og hvad Sælgeren angaar, er han i Reglen lige saa ivrig efter at sælge. Man kender i alt Fald Tilfælde, hvor Sælgeren af Jorden ligefrem gaar paa Jagt efter et passende Emne til Stillingen som Stats-husmand. Det er jo ikke Havejorden eller den Jord, der ligger tæt ved Gaarden, der

sælges, men derimod den Jord, der ligger langt borte, og at blive af med den er jo en meget stor Fordel. Ikke at tale om den Fordel, det er at have en kontant Køber, og det er jo en Statshusmand. Man kan derfor let forstaa, baade at Sælgeren er ivrig for at sælge og Køberen for at gaa ind dertil, da han ikke har noget at risikere. Hvis nu denne Lov kun kommer til at gælde Herregaardene, antager jeg, at ligesom man har kaldt den anden Lov en Gaardmandslov, saaledes vil man kunne kalde denne en Herregaardslov. Jeg kan ikke se rettere, end at Sandsynligheden er for, at Hovedfordelen ved de foreslaaede Begunstigelser vil komme de nuværende Ejere af de store Gaarde til gode.

Der er endnu et Punkt, som jeg maa berøre, fordi det ogsaa for mig har været noget tvivlsomt, hvorledes det skal forstaaes. Det er Bestemmelsen om Foreningerne. Statshjælpen kan efter Loven kun gives til Kommunerne, hvad der efter min Mening er uheldigt, eller til Foreninger. Disse kunne sammensættes paa forskellig Maade, og det udtales i Motiverne, at man venter, at det skal blive Folk, der gøre det for det gode Formaals Skyld. Det er muligt, at der findes saadanne. Men det er vist, at der findes mange, der ville søge at komme ind i Foreningerne for at gøre Forretning. Om det kan lykkes at tætte ethvert Musehul og fuldständig slaa Bom for Misbrug, det skal jo vise sig. De paagældende Foreninger kunne nu ikke blive anerkendte, uden at de først indsende deres Vedtægter og faa dem approberede, men saa skulde man ogsaa tro, at naar det en Gang var gjort, havde de en vis Frihed til at røre sig. Men nej, jeg kan i alt Fald ikke forstaa det anderledes end, at det, der er Hovedsagen, nemlig Beneficiet, kun gives for hver enkelt ny Ejendom, som Foreningen tager fat paa. Med andre Ord, hvor er Kontinuiteten? Det bliver jo i Virkeligheden kun en Forening for denne ene Ejendom. Jeg gad egentlig vide, hvorledes man kan faa det til at rime sammen med, at man endog venter, at Foreningerne skulde optræde som Godsejere, altsaa have en meget lang Virksomhedstid. Lad nu gaa med, at man tror at kunne finde uegenlyttige Folk, der af Interesse for Formaa-